„ЗАСТАВА“ излази тринут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(*у сребру.*)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.“

БРОЈ 64. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 2. (14.) ЈУНА 1874. ГОДИНА IX.

РЕЧ, ДВЕ, РАДИ РАВНАЊА.

За дужност сматрамо, обратити пажњу нашег народа на сваку појаву, која може бити од утицаја на живот народни, на радњу и правац њезин, било да таки утицаји доносе користи или штете, и било да им је моћ и траг дужег или краћег века.

Одпочете припреме за предстојећи наш црквено-народни сабор, коме предстоји решење озбиљне задаће; — први вали овога изборног покрета, избацише већ по неке појаве на површину, које по нашем мнењу, и ако потичу можда из најплеменитији побуда, из жудње допринети свој оболус труда, знања и времена користи рода свога, ипак делимице могу општој народној ствари, баш оној цељи, којој се мисли и жели услуга принети, с друге стране штете и квара принети који лако може превагнути корист, која се иначе замишљала и очекивала.

Мислимо овде појаву: да се местимице борци народних интереса на извесне позиције у већем броју истичу, но што то сама природа ствари захтева и допушта. Да јасније означимо непосредну побуду, која нам врже у перо ову тему, морамо казати, да нам из појединих срезова долазе вести, да се два и више кандидата једне и исте слободоумне народне странке истичу на једно посланичко место.

Похвале је вредна ревност, која народне пријатеље купи на опште народно дело, и свакојако је мила појава, да у нашем тако малом, и небројеним неповољним околностима од памтивека притесњеном народу, има изобилан број чланова народа, који у себи осећају воље, снаге и способности да послуже народу са места, са кога се подижу услови народном напретку, срећи и благостању; никоме није то тако мило као нама, што можемо констатовати у овој прилици, да нас има готови четрдесет на онај посао, где је потребно само десет, и четири стотине тамо, где се тражи само стотина. Из те појаве могло би се српсти уверење, да је не само свест о позиву и дужности према општем благу прострујила цео наш народ тако, да смо на све жртве готови кад је реч о потребама народним, — него још и тај закључак извести: да је умни и морални живот нашег народа толико ојачао, да нема те опасности, која би народ могла оштетити. Докле је само ревност, да се послужи народу, мотив који је ове појаве изазвао, дотле је све добро, и против тога неможе нико рећи ништа, јер што на каквом делу више посленика, то више јемства да ће бити дело брже готово и савршеније.

Али има задатака, којима је повољан резултат ујамчен извесном, обележеном, и опредељеном количином бројне радње снаге условљен, и за коју се тражи извесна специјална, нарочита квалификација и спрема. Даље има их и таки, који морају од свог почетка па до свршетка прећи разне фазе, разне степене свог развитка које у самој предприпреми, које пак у извршењу самом, а у свима фазама нужна је извесна, и потреби одговарајућа снага и спрема. Ту, на делу око комплицираног задатка, прва је потреба, ако нам је до извршења његовог озбиљно стало, најцелисходније поделити радну снагу; не пустити да се на једној страни уложи више него што је потреба, — јер је сувишак сувишан, те већ као такав арчи се у лудо — дочим можда баш због тога, с друге стране не остаје колико је преко потребно. У таком случају, дело које се преузима вршити, мора рамати с једне стране због сметњо коју онај сувишак снаге — већ као такав — мора производити, с друге стране због оскудице у потребној снази.

Биће ваљда разумљиво, шта се са овим хтело казати.

Узмемо ли, да је нашем народу сада задатак, да из себе створи сабор, коме претстоји решење толики силни преважни питања народни, и узмемо ли, да се тај сабор састаје у врло критичном времену, тако, да се може рећи да и њему виси дамоклов мач над главом, онда ће свако разумети, да је дужност народа што целисходније расположити својом снагом, коју у то дело мора уложити.

Сви знамо шта је од нашег народног сабора, од наше црквено-народне автономије, од самог нашег народа овде, хтео учинити гроф Лоњаи, док беше министар-председник пештанске владе. Сви знамо шта је наша реакција све покушавала да Лоњају олакша постижење његове намере. Што поред свега тога немога олуј пештанске политике народу српском ништа наудити, једина је заслуга, сложног једноставног држања народа самог, слободоумне народне странке.

Данас је истина пештански ветар попустио, али нетреба се варати, правац није променуо а има и снаге да задува још и јаче, ако му само ми, појединце, својим поступцима отворимо пукотине у својим редовима. Не треба сметути с ума, да је мађарска политика одабрала црквено-народно поље код нас, да са њега крчи пута себи, а то је, да нашу екзистенцију уништава и сатире; не треба сметути с ума, да је српство а у њему и православље овде, опкољено непријатељима, који непрестано вребају, с које га стране могу зграбити да га у млево сатру. Брод нашег народног живота још није ван опасности тако, да би једна или друга погрешка наша ма са које стране, била безопасна.

За то ми мислимо, да појава о којој говоримо горе, неће бити од корисног утицаја на народ, ако јој се пусти даљи развитак. С тим, што се н. пр. на посланичку кандидатуру у неким срезовима истиче по више особа, сеје се више мање семе раздора у дотичне срезове и цепа се народна снага тако, да је непријатељу лако у таку пукотину метути своју полугу, којом мисли народ рушити. Допустел родољуби српски непријатељу да то може учинити једанпут и ма где, онда је после касно — кукати. Србин, који прима посланички мандат на свој црквено-народни сабор у опште, на овај претстојећи особито, не прима само уживање части и одличија, које је с тиме скопчано, него дужности и то врло тешке. Ваља довршивати зграду, која је почета сабором год. 1870. Ту се иште не само добре и поштене воље, чиста карактера и осведоченог родољубља него се иште и задатку одговарајуће умне снаге, спреме и способности. Терет одговорности који је с мандатом саборским скопчан, грдна је ствар — ко га схваћа и разуме. За посланика се ишту дакле млоги атрибути, и ту велеважну позицију при делању за народну срећу и напредак, нетреба олако узимати.

Са овим нисмо мислили рећи да се неспособни људи гурају у кандидатуре посланичке. Не; хтели смо само рећи, да је поље саборске радње у погледу на радну снагу самог сабора, ограничено бројно, како се зна на 75 чланова, и по томе, а према позиву ког сабор има, да ваља кандидовати и бирати по избор боље од бољих, и поузданије од поузданих.

Гди је поуздан кандидат био прошлог сабора изабран, ту неможемо никако наћи разлога да се и сад не избере, да се сад обилази и тражи други. Изузетак је оправдан и на месту само онде, где се међу тим опазило, да је нестало ослонца даљем поуздању. У противном случају, где се поуздан и са сваке стране на свом месту и за тај посао члан народа сада обилази, и без споразума с њиме другим замењује, ту се отварају пукотине раздору у самој странци, што је на штету странци дакле и на уштрб народу. Лични обзири појединаца, у опште-народној ствари, још особито од оваког значаја као што је ова, морају се потиснути назад. Сујети тако исто несме бити овде места као ни пркосу ни освети. Задовољењу страсти или слабости нека се тражи друго поље ван овога; ко то неће, тај ради сваком другом у корист пре, него своме народу.

Њива нашег народног живота пространа је и у њој је места за сваког радина према снази и способности му. Није све за сваког; најбољи војсковођа може бити најгори стрелац, ал за то се од њега онда захтева, да кад је потреба води војску, а нек остави добрим стрелцима, да они гађају, где је потреба у нишан згодити. Ал опет није ни сваки за војсковођу.

За сад је главно, да се у самом акту ових избора и опет покаже она иста слога и јединство народа нашег коју смо гледали прошли избора, јер то је од веће важности у данашњем положају народа нашег овде, него што је млоги кадар себи и замислити. Ко је родољуб, тај за цело неће хтети да се проигра оно лепо име и морална важност нашег народа, која нам је у млогим часовима опасности за штит служила. Без крајње невоље, не треба ни најмањем облачку допустити, да преко тога блага прелети.

—е—

НОВА ФАЗА ИСТОЧНОГ ПИТАЊА.

Под тим насловом саопштава лист „Аугсб. Алг. Цајт.“ чланак *с босанске границе* од 12. маја и то уз ову приметбу од стране уредништва поменутог листа: Ми предајемо сљедећа посматрања, која с веродостојне стране добисмо, јавности, не јамчећи ни мало за фактичан метериал, на ком су (посматрања) основана.

Чланак гласи:

„Могуће је, да се човек у неком погледу о замашају посете Њ. Вел. цара аустријског у Петрограду вара. Биће особито, да оно велико поуздање у Берлину: да се слога Аустрије и Русије неда ни замислити — почива на предпоставци, која је може бити погрешна. Овде на европском истоку бар изгледа, судећи по свима знацима, да су се Аустрија и Русија прилично у том споразумеле, шта им за најскорију будућност чинити ваља наспрам могућег развитка ствари у Турској. Ако човека све прилике неварају, то ће из тог споразумлења Аустрије и Русије понићи за источно питање нова фаза развитка му, која ће уједно и неки део решења његовог садржавати.

Пут кнеза Милана у Цариград и његов одличан дочек од стране сузеренског двора неће значити толко утврђење status quo-а — на истоку, колко почетак известне мене, која се пак никако у смислу великосрпски планова тумачити неби могла.

У овом листу било је у своје време то означено, да министарство Мариновића у Србији ваља као производ споразумлења између Аустрије и Русије сматрати. Тако исто и путовање кнеза Милана у Цариград треба узети као производ тог споразумлења. Да Русија тог путовања хтела није, а да је исто учињено, то не би ни једног часа Мариновић на челу министарства остао. Свеза жељезничка могла би се још као повод, ал никако као узрок стамбулског путовања сматрати, јер та је свеза од исте ако и не веће, важности за специфичан интерес Угарске, него Србије. Ни сам изглед, да ће Мали Зворник добити, тешко да би био кадар побудити кнеза Милана да у Цариград путује,

Дубље лежи узрок васцелом подузимању тог путовања, о ком се и у Београду и Цариграду обманују. Јер ако у Београду мишљење владаше, да би тим, што би се евентуално Мали Зворник добио, био прокрчен пут у Босну, то је онда исто тако обмана, као кад би се у Цариграду тим тешили, да је путовањем кнеза Милана престао сваки заплет и учвршћен status quo на истоку.

Изгледа као да Аустрија и Русија споразумљењем о стварима на истоку баш источно питање у нову фазу доводе, која неће бити нит по жељи Порте нит Србије.

Често се тврђаше, да Русија велико-српским плановима на руку иде и да је Србију као југословенски Пијемонат изабрала за кристализациону тачку југословенске државе. То је само доникле и дотле истина, докле политика Русије на истоку против Аустрије уперена бијаше. Никад не бијаше Русија по себи склоњена, велико-српске планове потпомагати, и тек што се улучи могућност, да се споразумљење с Аустријом, у непосредном интересу Русије постигне, мораде се напустити и подпомагање велико-српских планова. Дипломате и државници руски и сувише су практични политичари, а да би се икад могли бавити политиком чуства. Панславизам не бијаше никад за Русију циљ, него ли средство за специфично-руске сврхе, било да се пољачтву на пут стане, било да се на истоку против Аустрије одупре. Ван те границе, бијаше Русија увек одлучно против панславизма, и просто с тог узрока, што мисли да у њему револуцијонаран елеменат обарати мора. Сво аранжовање московске изложбе год. 1867 мораде то „московским ходочасницима“ јасно показати. Докле се при гозбама у Петрограду и Москви против искључивости Пољака наздрављало и говорило, саглашавао се с тим службенички и полуслужбенички свет, а када др. Рягер о измирењу с Пољацима говорити стаде и с панславизма специфичан Русизам скинути хтеде, одби га опоро кнез Черкаски. И васцелом службеничком руском свету јасно се чињаше, да се том московском изложбом дубље него што је требало забраздлио.

Слободоумне беседе аустријских Словена навеле су Русе да се и они у неком правцу слободоумно изразе, што се у Русији јавно никад нечу, ал што се због словенских „гостију“ трпети мораде. Како ти прилично „неповољни гости“ одпутоваше, похита руска влада, да панславистичке листове, нарочито лист Аксакова, који се много чита, угуши.

Тим се тело само толко рећи, да панславизам неможе ни на истоку, уколко незаступа интересе руске, на помоћ од руске владе рачунати, нит ће икад моћи; да ће дакле и великосрпски планови, необухватајући интереса руских, бити увек запостављени рускиим интересима. Српска држава на европском истоку, значила би за Русију у неком погледу то, што и самостална Пољска. Тек се у службеном свету у Петрограду сравњива српска омладина с пољском пропагандом, и држи, да се Срби одма иза Пољака међу словенске револуционаре уврстити морају.

У словенском свету немају непосредна интереса за специфично руску политику нити Срби нити Чеси, него у првом реду галички Руси (Русини), па онда Бугари, који су по језику и географском положају најближи Русима.

И баш у том погледу није немогућа каква комбинација у источном питању, у споразумљењу с Аустријом. По приликама судећи, рекао би човек, да је у Петрограду међ Русијом и Аустријом нешто утаначено што би у другом виду било лаћање за ону политику, која концем прошлог столећа међ Катарином и Јосифом углављена бијаше.

Ако би неке околности наступиле, могао би се за сад у правцу те политике само онај први, на Аустрију односећи се део извршити, који би понајпре у том свог израза нашао, што би Аустрија Босну добила.

У том правцу бијаше путовање на „поконење“ кнеза Милана нуждно, да као средство с једне стране велико-српске планове утоли, с друге пак Порту о сваком сукобу са Србијом умири. Свакојако је пак — а то је главно — путовање кнеза Милана морало код босанске раје такав утисак начинити, да се неуфају више у Србију, да ће их ослободити, него да је позвана Аустрија, да се ослобођења лати.

А и збиља су све прилике таке да се Аустрија за извесне догађаје спрема да у источном питању корак напред учини. Оно што вам је ваш загребачки дописник (бр. 126. Аг. Алг. Цајт.) о бављењу надвојводе Албрехта у Загребу јавио и сва комбинација о тосканској секудогенитури за Босну — неможе се сматрати као проста коњектура. Уверавам вас, да се та комбинација све више помаља. За време бављења надвојводе Албрехта у Осеку нашао се ту ђаковачки владика Штросмејер и разговарао је с надвојводом искључиво о Босни. Упало је у очи, да су се пре неколико дана народне вође из Далмације, др. Клаић, и др. Монти на далеки пут кренули и код владике Штросмајера одма после одласка надвојводе Албрехта састали и са важнијом српском личности о том разговарали: Како би Срби то гледали кад би Аустрија Босну посела. (Што се тиче ове тачке ту неверујемо, да су се Клајић и Монти ма с којим Србином разговарали о наговештеном освојењу Босне чрез Аустрију у повлађујућем правцу, напротив уверени смо из искуства о противном. У.)

Овамо још и та околност спада, што се на граници неке војничке спреме опажају и што су понеки поштански званичници заповест добили, да се за логорску службу (Felddienst) приправе.

Напослетку ја незнам, дал би се Аустрија балчака машала, кад у Цариграду неби на комбинацију пристали, да се у Босни постави секундогенитура под суверенством портиним, као што је то у Румунији с лозом Хохенцолерском. Колко сам се ја обавестио, опажа се споразумљење између Аустрије и Русије на целој линији источног питања. Руска би хтела, напуштајући српске земље Аустрији, добити источну Галицију и евентуално, као Аустрија у Босни, подићи за себе секундогенитуру у Бугарској.

Све се ово комбиновало у дослуху с Француском и у толко би та фаза источног питања била од правог европског значаја, што је наперена против Немачке.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Франкф. Цајтунг“, лист који трипут дневно излази, има допис из Пеште од 3. јуна, у ком међу осталим и ово пише: И опет има влада с панславистичким тенденцијама много посла. Из Новог Сада, Варадина, и из више места војничке границе добија „Osten“, додуше не баш најпоузданији лист, вести, по којима је међ тамошњим пучанством велико врење (Ми за то ништа незнамо. У.) завладало. Свуда се тамо говори о предстојећим ратним догађајима (И о том ништа нечујемо. У.) које ратоборан дух тамошњих предела патриотским одушевљењем ишчекује. С друге пак, и то поуздане стране у Пешти, добијамо вест, да је мађарска влада спрам тог расположења пуна великог неповерења и да особито на војничку границу бодро мотри, да је већ и јаку контролу у личном и писменом саобраћају, особито гледе границе, завела. Уведен је прави „црни кабинет“, те сва писма, која се знатнијим личностима у Граници, ил од ових на другу страну шаљу, морају се божијем провиђењу органа мађарског црног кабинета подврћи.

— Романски лист „**Албина**“ забавља се у свом листу од 19. маја са стварима Саксонаца ердељских, те пише тим поводом, вели ердељски Тагблат, ове редке: Пре свега расветљава она чемерним, ал ипак пријатељским тоном удружење Саксонаца с Мађарима, да у корист одржања свог „привилеисаног (?) особеног положаја, угушују остале народности, па проповеда даље, како је постало, да су десет саксонских саборских посланика — после дужег самопрегоревања — саб. деаковој странци одказали societas leonina. (Друговање где влада право јачег.)

Даље извешћује „Албина“ о том, како су брашовски бирачи г. Вехтера преда се на одговор позвали и у митингу ad hoc, који од преко 1000 бирача посећен бијаше, њега величанственим начином и озбиљним тоном интерпеловали: за што је у странци деаковој остао, како ће се за своје понашање у дебати о бележничком нацрту одговорити и како ће се понашати у питању о средњим школама.

Вехтер се проблематичном храброшћу изјаснио, да не ће остављати деакове странке, јер јој се у интересу свога народа (Саксонаца) придружио. — И гле! истоветна политика и они исти частни разлови, којима се наши (романски) убоги деакисте бране! Ал наравно! Саксонци ни су тако безазлени и милостви, као ми Ромуни!

Описујући даље ток брашовског бирачког скупа, продужује она:

Веома је карактеристично, и дужни смо то забележити, како је бирач (Кородi) г. Вехтера напао, што је овај — као и наш сународник Бонцију — при дебати о бележничком закону право, или боље још привилегију државног језика — разуме се мађарског — апострофисао; како га је с тим отправио: Вехтер није послан на сабор, да права мађарштине брани — јер за то има тамо одиста већ доста Мађара и Мађарона — него да чува и брани права и језик народности Саксонске.

Г. Вехтер наставља Албина — изјавио је, да волије свој мандат положити, него што ће иступити из деакове странке. Саксонци ишчекују то с поуздањем — и оно је само могло уталожити избуђеност, која бијаше душом бирача брашовских овладала.

Дал ће ико, — пита на завршетку свог извештаја „Албина“ — дал ће се ико још усудити рећи, да су наше народно мигољење и агитације претеране, егзалтиране? Где су тако што Романи учинили?

„Баш с тога, што то неучинише, доспеше у данашњи процеп — и морају чинити, ако су вољни свом оправданом потраживању и интересима уважења прибавити. Видићете ви, да ће Саксонци, у пркос целој тероризацији и погрдама од стране мађарског новинарства, своје право, а у сваком случају: „опште уважење,“ извојевати.“

— Жалосно стање економско, а после и поцепаност, неслога и одатле истичућа међусобна мржња, бијаху поглавити узроци, те су се до данас два сродна племена, Пољаци и Русини у једној и истој постојбини, Галицији на пољу политичном гложили, да их је мржња тако заслепљивала, те су грдну погрешку за погрешком чинили, себе штетили и оназађивали, и то увек у корист — бесавестних, чивутско-немачких јобера и шабруских витезова. Ови, да осигурају тамо не само своју политичну превласт, него и савршено господство и у господарственом погледу, почеше махом и то буд зашто, прекупљавати и племићке и ратарске земље — начином, који је и до сад шпекулативној чивутарији џепове пунио: јер од малог зајма у нужди датог, знадоше те крвождне шкорпије за кратко време направити своту, да често ни цело имање зајмопримаоца достајало није, тај зајам с интересима на интерес да исплати, него дође под добош и тим путем у руке препредене јоберске кумпаније, те се ова богати, а лаковерни поштени народ пропада. —

„Прашка Политика“, којој је као словенском органу и до сад жао било, што раздор на политичном пољу квари нуждну солидарност преколитавских Словена, која би за рушење угњетавајућег чивутско-немачког централизма од преке потребе била, дигла је свој глас у корист слоге и узајмности и свернула пажњу поменуте словенске браће на убитачну шпекулацију, која без изузетка, и једном и другом племену пропашћу прети, ако си за рана непруже „деснице верне“ и братску заједницу несклопе, која ће их чувати и од помамне грабежљивости безобразних стеница и политичног circulus vitiosus-а, у који су са своје дојакошње неоправдане слепости упали, и у ком су се досад тумарајући кретали.

Овде с радошћу можемо констатовати, да „Политицин“ глас није остао „глас вапијућег у пустињи“, него га прихватише знатни пољски и русински листови, те га и даље по народу — и ако среће буде, на срећу народа — разнеше.

О том пише пољска „Газета Народова“: да су се немачке централисте и Јуде (Чивути) сложиле, да васцелу трговину у своје руке добију, и у опште у господарственом погледу тако одсудно надмоћије, које би славенски живаљ сасвим утукло; и препоручује, да се том злу доскочи, као преку потребу измирење оба братинска племена (Пољака и Русина). Свака страственост, која је само општем противнику од користи, ваља да престане; и нек се само на грозећу опасност помисли, коју германство и жидовство справља, пак ће то лако бити. Ал се мора ту пожурити, док им се прадедовска земља из под ногу није измакла. За тим предлаже „Газ. Народ.“ да Русини и Пољаци склопе савез за одпор и нападај, ако неможе баш за навек, а оно дотле, док ту претећу опасност неодклоне. Несме се ту питати, ко ће бити вођ у тој борби, нек буду само честити одважни људи, па ма се они крстили „пољским феудалцима“ ил „Русофилима“. Ал склапајмо што пре тај савез, да се не рекне: *„касно је“*.

Русински лист „Слово“ вели о истој теми: Опасност је по нашем мишљењу тако грдна, да ће само необорива слога и искрена солидарност хришћанско земаљско пучанство, без разлике народности, кадро бити избавити. С тога „Слово“ баца копрену заборавности преко прошлости и поздравиће све нове установе, које међ Пољацима и Русинима постану, да мањим поседницима средства пруже, која би их од руку лихвара спасла.

Препоручује даље, да се акционарска друштва, ваљевине подижу која ће начело самопомоћи заступати. Особито је за рад на том пољу позвано *свештенство*, коме мора највише до тога стати, да синагога не истисне сасвим цркву из земље. Невоља је дозлогрдила и народ подише руке, молећи: *помозите!* Ваља на све стране да се удружујемо и заједнички за спасење да деламо. Ко у том погледу највише учини, тај вајстину заслужује, да му се *споменик* дигне.

Камо среће да је свуда и на све стране међ Словенима и свима потиштеним народима више слоге и озбиљног рада, па да нас Бог види!

ЈЕДНА РЕЧ ПРЕД ИЗБОРИМА.

За који дан, па ће се отпочети избори изборника по појединим општинама, а за тим и избор посланика за наш црквено-народни сабор.

Време је дакле дошло, да се покажу прави и искрени родољуби и пријатељи народни. Ко жели добра народу, ко тежи да народ наш ухвати се у коло других просвећени народа, тај несме ићи против онога, што цео народ наш, — изузимајући неколико себичњака и властољубаца, — једнодушно жели и оће. А народ наш жели и оће: „да може слободно и независно расправљати својим црквено-просветним и фундацијоним делима, и да може слободно и независно бирати себи црквеног поглавара.“

То право осигурано нам је у нашим народним привилегијама, од 6 апр. 1690, од 21 авг. 1690, од 11 Дец. 1690, од 20 авг. 1691, од од 4 марта 1695, и толиким другим краљевским одписима и законим чланцима угарским од г. 1791, 1848, и IX чл. од г. 1868.

Ко дакле војује против овог јасног, крвљу народном стеченог права нашег, и ко тражи и жели, да непрестано неко трећи ради у цркви и школи нашој о нами а без нас, тај незаслужује да се Србином зове, него је потурица или издајица.

Тешко, да је икоји народ привржен својој вери толико колико је народ српски; а верност своју према владатељу и држави у толико је прилика крвљу својом запечатио, да га ни у томе ниједан народ надмашио није.

Па ипак покрај таки јасни доказа, подигоше се неке моралне пропалице, и подли најамници, те непрестано вичу: како нар. странка, — а то је цео народ српски, — хоће да руши цркву и православије, па и саму засведочену верност српску према владатељу и држави, на подли начин, доводе у сумњу.

А шта пак тим подлостима постићи желе? Е да није црква у опасности, па је треба бранити од јеретика, од „лжепророка“ и шизматика? Е да ли је српски народ, односно нар. странка, и ма којим чином показала, да је непријатељ ове државе, коју она као саму себе љуби?

Знаду добро наши противници да се они служе клеветама и денунцијајацима, али их је пука себичност и тежња за самовољом и властољубљем, тако окаменила, да не чују вапај своје рођене браће која ево већ два столећа уздишу за бољим развитком и напредком, на црквено-просветном пољу.

Читајмо само повестницу нашу, па ћемо се осведочити, да су духовном развитку народа нашег поглавито на путу стојали они, који су желили да народ наш остане вечито у тами, који су били а и сада су заклети непријатељи сваке реформе у цркви, школи, и другим нашим црквено-народним стварима. Па ти исти, којима је оно старо, труло стање најповољније, којима је свака реформа трн у оку, који би хтели, да су у намастирима, у конзисторијама, у свештенству и општинама неограничени господари, и да све од њнове ћуди и воље а не од закона зависи, ти велим свакога, ко о бољем уређењу спољне цркве, школе, народни фундација и намастирски добара прозбори, таки крсте „јеретиком“ рушијоцем цркве, непријатељем државе, и бог те пита, каквим јошт другим погрдним именима.

Да, код њи се црква састоји у деспоцији и самовољи, против чега је Христос Спаситељ баш устао и војевао. Њима народ није црква жива, него слепа маса, која треба да служи њиовој цркви а не христовој. А Даљ, Сириг, каце намастирске, подруми, шљивици, нерадња, то су кумири којима се они клањају, и ко им у то дарне, тај руши цркву и православије.

Ето то су ти људи, који до данас љуте ране зададоше и цркви, и свештенству, и народу, који досада пречише а и сада прече, те се немогаше остварити жеља и воља народна, изражена на саборима г. 1769, 1790, 1870, и 1871, а недадоше живота правог ни своме сопственом делу, кога на сабору г, 186⁴/₅ сами створише, него сада теже, да и то одклоне и поруше.

Па зар су то пријатељи цркве, свештенства, народа и државе, који тако раде? Сачувај нас боже, таки пријатеља и поборника! —

Свим нам је познато, шта је народ заједно са својим свештенством за ово две три године претрпети морао, а то све за ћеф неки и неки људи. Многе установе нове добише санкцију, али стварног живота невидише. Самовоља је тако беснила, да је анархија, и општа деморализација овладала. Закони се газише, ауктоpитет дијецезански власти сведен је од самовластника на нулу. Школе у забатаљеном стању. Намастирска добра потлачена с малом изнимком, свештенство с народом због своји потреба у кавзи и материјално страда, једном речи: такав је хаос овладао, каквог нигда било није, а цел је свему томе била та: да се народ односно људи, које народ за чланове појединих установа изабра уморе и џамбајишу свега, те влади по том каже: Ето, јесмо ли ти казали, да су ове установе непрактичне, и да народ није доврео за њи.

Сад се дакле сазива сабор, и то у смислу IX. чл. од г. 1867 по коме сабор има права, да уређује своје црквено-народне одношаје, али му се за први задатак ставља, да избере патријарха по „старом начину“. Нећемо да се у то упуштамо, те да о задатку тога сабора сада говоримо. Влада и нека каста у нашем народу могу своје интересе имати, али и народ и народно свештенство треба своје укупне интересе да позна, и да их свима средствима, које им закон и право на руку даје, без икаквог страха, остварити труде се.

Али да идући сабор корисно и спасоносно делати може, зависи од самога народа, од њихови избрани посланика.

Самостални људи ученог, свештеничког, трговачког, занатлијског и земљеделског сталежа позвани су, да право свога народа чувају, и извршење њиово људима исто тако самосталнима повере, којих је и способност, и поштење, и родољубље, али и одважна воља да народна права и корист своје цркве заступе, осведочена.

Народ ће надамо се таке људе и изабрати, јер их и он добро познаје. Но биће их можда, који ће народ застрашивати, и који ће по обичају свом сваку реч, која се на одржање права и слободног избора клони, као казниво подстрекивање и буњење представљати, и тим поштене, мирољубиве грађане од слободног самосталног употребленја свога права, одвраћати. Али те клепетуше треба пустити нека клепећу, а народ нека чини своје, и никога нека се нестраши.

Извршење изборнога права треба да је у границама државни закона најслободније, јер иначе ако се овај извор замути или отује, онда и сабор неће бити верни израз воље народне, нити ће имати снаге, да права народна крепко заступи.

Личности на страну, а начело пред-а-се. Поједине обштине нека по својој вољи изберу благовремено изборнике, и то људе слободне и неодвисне, јер у рукама ти изборника лежи за тим да изберу посланика, који ће или верни тумачи народни жеља, мисли и осећаја бити, или ће на рачун права и интереса народног своје личне и себичне интересе и користи заступати.

Отворимо добро очи при избору изборника и посланика, да нас доцније можда савест не кори, и неузнемирује, и да клетву потомства не навучемо на себе.

Ако у грудима нашим српско срце бије, ако смо прави родољуби и искрени пријатељи напредка нашег, то пријонимо својски око тога, да на сабору такове посланике добијемо, који ће као лојални држављани и честити Срби и народу и цркви својој образ пред светом осветлати.

У Срему **J. J.**

РАДЊА АРХИДИЈЕЦЕЗАЛНОГ ШКОЛ. ОДБОРА.

од 30. маја т. г.

Присутни: референт др. Натошевић; подпредседник С. Моловић; бележник Купусаревић; Павловић из Карловаца; Војадиновић из Иринга и Борић из Каменице.

1. Администр. патријаршије дописом својим јавља да се циркулише свима учитељима, који немају испита завода приправничког, да сви такови имају у Сомбор ићи на шесто-недељни курз, где ће том приликом и испит полагати, како би за сталне учитеље проглашени бити могли.

Пошто је ово већ публиковањем кроз јавни орган „Заставу“ учињено, — узима се на знање.

2. Земаљска влада иште изказе сиромашне деце, која књиге потребују. — Решено: известити владу да по староме изказу књиге пошаље; јер овај одбор које препреком патроната ђимназије карловачке двојици чланова, које недостатком некојих својих чланова најпосле и оставком двојице — нема за сада те снаге, т. ј. окружних својих заменика (прота), преко којих би покупио изказ сиромашне деце.

3. Парох Негославачки јавља, да су принуђени били за филијал Оровић римокатолика за учитеља узети, јер скоро половина становника римокатоличке вере имаде, а од наших нико се пријавио није; а од архид, школ. одбора послани Недељковић доцкан је стигао, те га сада неће политички дајтер да прими, но му друго место нуди, — Решено упитати пароха, да ли тај римокатолик и ћирилицу знаде, колики је број душа православне и римокатоличке вере, колико деце правосл. а колико римокатоличке има и како са црквом. — Заиста кад погледимо, да ово није први пример, шта се по граници са нашим школама чини, неможе нам се, а да што пре сабора зажелимо — али сабора, коме ће бити прва брига школа, па онда тек свећеници и њихове водице.

4. Судац Рогулић јавља да су сви списи тичући се убијеног учитеља Островског Н. Перића уступљени кр. суд. столу. Узето на знање.

5. Игуман привине-главе Т. Косовац јавља да је школа у манастиру отворена и да у њојзи ради бивши учитељ И. Маодуш, који се закалуђерио, а пристао на плату од 80 ф. Уједно Беркасовачка пол. општина јавља да ће порез за поменутог учитеља за идућу годину по порезном кључу порезати. — Решено умолити жупанију да се и за ову годину изда подпуна плата оним индивидујима који су као учитељи ове године у истој школи радили.

6. П. Симић из Свилоша тужи се да већ шест месеци плате добио није а још мање повишицу коју је сл. жупанија одобрила и за коју је већ и сам поджупан г. Јовановић јавио да је одобрена. — Решено јавити земаљској влади.

7. За каменичку општину у погледу два школ. одбора. — Решено: прво изабрати школ. одбор потврдити, јер ⅓ скупштинара присутни беше.

Надаље, на први позив у погледу фонда школског и полагања рачуна истог — Решено: позвати по други пут председника поменутог фонда, да рачуне шк. фонда за месец дана овоме одбору поднесе; у противном случају позваће се преко вис. земаљске владе.

8. Референат др. Натошевић извешћује да је пре неки дана обишао 11 школа и да су две са свим затворене, а у три обављају дужност учитељску простаци, који тек нешто читати, писати и појати знају; — а остали шест у врло су хабеном стању — јер су зграде неоправне, неокречене, собе непатосане, нема никаквих учила, једном речју највећа жалост, а учитељи по више месеци плате недобивају, — те очајавају са својом породицом, — помоћи! овоме бедноме стању и то скоро помоћи! — Решено: на први пет школа обратити се преко Ђ. екселенције на министарство да одобри — 15. штипендија из народног фонда свака по 80 ф. за приправничке заводе, како би што скорије више учитељских снага добили; а на друго обратити се вис. земаљској влади да ова поради, како би што пре свака општина новце за најнужнија учила овоме одбору послала, да се свима заједно иста набаве. Надаље, да се остале све незгоде у ред доведу.

Још су се неки предмети од мање важности претресли.

Идућа седница бити ће 22. јула т. г. #

ДОПИСИ.

У Карловцима, 30. маја. Овде код нас видесте прије подужег времена кад оно путоваше свети оци Пешти, Будиму и Бечу, темишварскога г. Сандића где се у вече са вашим новосадским администратором Германом и са нашим патријаршеским Никанором, више вечери састајаше на договор код овдашњег чиновника фондова г. К. Ненадовића — познатога чеда Шмерлингова, — који је сада од како вам ова администрација патријархата дође, постао средиштем политике и *других* одношаја наших светих отаца; — стари наши веле од прилике онаки као што је негда био неки секретар Лазаревић за време Стратимировића у двору патријархата. — Са споменутом господом долази честе и отац ћипра ковиљски — и као што људи веле, носећи даре, али не тамјан и измирну, него... А наши су пак карловчани од г. Ненадовића направили читавог — кумира — идола те му као кумирлије идолопоклоници служе са свих страна, но о томе ваљда ће се наћи да ко што напише.

Сада у недељу видесте опет преузвишеног г. Никанора-Германа и још неку господу у вече отићи код г. Ненадовића, где осташе до неко доба ноћи а сутра дан је (други дан Духова) отишао преузвишени администратор Никанор пут Пеште и Беча да чује „филес и шенес“.

Овде се гласа да је преузвишени отишао и због тога горе, што има тужба и самом Његовом Величаству поднешена о злоупотреби управе даљске под садањим администраторством.

Јуче на ноћ 29. маја, дошао је преузвишени г. г. администратор натраг из Беча-Пеште-Будима

Г. администратор Никанор спречава рад око епарх. власти — истраге неда да се спроводе по манастирима, — те је административни одбор тога ради из седнице 11. априла поднео му једну жалбу и позвао га и замолио да врши своје дужности сходно закону и потребама, а кад се на ово није одазвао, решио је одбор у седници 16. маја да се на то потужи митрополитском савету, те да овај настане да се нестаје на пут раду епарх. власти.

Овде код нас о избору као обично триста кандидата; — да г. Ст. Ристић прими програм „Арсеније V. и слобода сабора и избора,“ имао би најбољи изглед. Но чујемо да госпр. Станковић Јања мисли одустати од кандидатуре за љубав слоге и напредка и да се говори да ће кандидовати г. Новића из Новог Сада за овдашњег посланика. — Ово би било племенито и могло би имати успеха.

М—н. Из изборног среза ердевичког 27. маја. Дакле и једва и опет нађе се мађарска влада побуђена, те допушћа, да се једном наш црквени сабор може у Карловци састати. — Та побуда те мађарске владе а наше старатељке, наш народ нити је обрадовала, нити је ожалостити могла, већ и за ото, што видимо да се сазивом сабора већ у напред иде да не буде ништа; или су та гг. тако плитке памети и мисле, да је српски народ већ сустао, и да ће на мах њихове господске милости примити, и за навек својих стечених права се одрећи. — Другојачије јурве не би се на овакав начин морао предстојећи сабор сазивати. — Наш је народ пун и препун прегорког искуства, и стекао је пуно уверење да му до јако мање више не беше никакве вајде, па ни разлике, седели патријари или администратори у Карловци те му од никакве вајде неће никада ни бити, докле устројство сабора живом чињеницом не постане. — Зар да добијемо патријарха-митрополита и онда — ништа више? Та то би било наше старо зло и наша нова невоља која наш народ немилице брише са лица земље. Нама требају установе по народ користне, без таких не помогоше нам сви патријари, митрополити и владике. Та ко је дојакошњима блажено почившима кратио, да нису реда створили, да нису својски се старали, чували радили и народ обавешћавали, и око његовога напредка трудили се? Ко је кратио данашњем администратору да је у име добра свога народа једну у напред учинио! Та када је наш народ свога владику у својој средини видио, када ли је чуо, да се он за њега заузима, да бригу о школи и цркви води? Ко има хасне од народних фондова? ко ли од манастира? Неиде ли све стрмоглав? Епархијалну скупштину једаред обдржаваше и никада више, баш као да се хоће да све код нас што горе и грђе буде. И кад је већ оволико спомењено по народ много невоље, зар онда да се склонимо и милости мађарске владе примимо: патријара-митрополита изаберемо и ништа више и даље? То ми бар велимо да српски народ не може и неће хтети примити, па се надамо да ће према томе умети и хтети онаке људе за саборске посланике бирати, са којима ће мушки моћи на бранику стојати, и своја права по богу и истини — бранити.

Народна је свест разграната, воља је добра, а право и закон најбоље је копље за победу. Јунака не сме не достати, мора их бити задоста и један другом у истрајности да су равни, шеврдању места нема, и са опортунитетом ваља у запећак, да неби прошли као у тројединци на политичном пољу. Сами се повиновати са својом саизволом значи себе ништити и пузити, што ни један члан српског народа не сме чинити. Тај паклени посао нека и од јако оне црне душе, оне гадне издајице — врше. — А ми сад хајдмо на посао око бирања.

Прошлих дана стигоше дописи, да ће се избор дана 11. јунија у Ердевику одржавати, тако ћеду бирачки избори идуће недеље обављени бити.

Колико ми је знано, биће да ћемо код наших старих посланика остати, у колико неби са друге стране који од неби био нужнији, те се надамо да ћемо их обоицу једногласно и овога пута као и последњи пут одушевљено изабрати.

Говори се да је све могуће од стране народњих противника удешено и да се удешава и спрема, да своме ћефу могу задовољити. — За сада јошт не опажамо, али ћемо добро пазити, и сваку издајицу и измета српскога народа на око узети, па голог нашем свету на видик изнети, да се сваки може сачувати од тих неваљалаца, те их на веки превирати. Ко није с народом, тај је против њега, те онда после заман сваки изговор и правдање. Једном се је почело лечити и сада се натраг несме, већ напред и доба ће доћи, да ће другче и боље по српски народ бити. но тада ће и његових издајица понестајати.

У то име помози Боже!

Сад дознајемо, да његова преузвишеност г. Штросмајер ових дана долази у вуковарски и товарнички срез, те ће свуда и све обћине обићи, и код сваког свог пароха ји у најмањем сеоцу пренићити. Ш његовом преузвишености чујем да путује познати Павлиновић свећеник из Далмације. Његова преузвишеност беше у Срему пре две године па данаске ево је и опет. Тако се ради а не из манастира у манастир и „во свја тјашкаја.“

Суботица, 27. маја. Одкада сам вам последњи ред од овуд јавио за наше нар. позориште, од то доба претстављало је исто следеће комаде: у недељу 5. маја „Школски надзорник“, „Без женидбе“ и „Пркос,“ у уторак 7. маја „Живот је сан“, у среду 8. маја „Жене у уставном животу“, у четвртак 9. маја „Младост Доситеја Обрадовића“, у суботу 11. маја „Ловодска сиротица“ у недељу 12. маја „Војнички бегунац“, у понедеоник 13. маја „Мамица“, у среду 15. маја „Париски кочијаш“, у четвртак 16. маја „Максим Црнојевић“, у суботу 18. маја „Гушче буковачко“ и „Избирачица“, у недељу 19. маја „Краљевића Марка сан и сабља“, у понедеоник 20. маја „Париска сиротица“, у четвртак 23. маја „Циганин“, у суботу 25. маја „Краљ Лир“ и у недељу 26. маја „Граничари“.

Са овим последњим комадом кад би било као што је речено, био би довршен циклус претстава овде у Суботици и то са два комада изван предплате више, него што је у први мах мишљено, па још са онаким успехом каквим се ни надати нисмо могли; јер када се одбију сви трошкови што на рачун долазе у своти од 2600 ф. то опет чист сувишак остаје од 250 ф., што је редкост у овом оскудном времену. Ми смо дакле тиме показали што се показати дало, и посведочисмо јасним цифрама, да српско нар. позориште у народу може и треба одзива да нађе. Али уједно знамо и границе докле се пружати можемо. — С тога неможемо да се довољно начудимо гвозденој вољи пр. управитеља срп. народ. позоришта, којом он у пркос свију околности . . . и искрених савета, још на даљих шест претстава у предплати са позор. друштвом хоће овде и на даље да остане *а изгледи за то нису више повољни.* (Та ваљда неће бити без основаног разлога. У.) Али кад би ту била само материјална штета, дало би се у неку руку и оправдати — али знамо, да са материјелним губитком проћердава се и морално благо, што ми не смемо и не можемо допустити, да се харчи и губи, ако желимо да нам наше народно позориште *остане и буде оно што управо треба да јесте.* Па сад нећу даље да разлажем исту ствар; то остављам на други ред и згоднију прилику. А сад ћу само у обште коју да кажем и дотакнем се узгред једне струке која је код нас занемарена а у последње доба тако рећи готово напуштена, што је до неба вапијући грех!

У погледу избора репертоара могу рећи, да с овим досадањим публика наша мало је задовољна. Наш за позориште изображен свет могао се недељно са једним само класичким комадом издовољити, а за то би довољно била „Јелва“, „Сплетка и љубав“, „Париски кочијаш“ и „Краљ Лир,“ остало је требало испунити са изворним нашим народним комадима и тиме масу народа задовољити, јер то нема сумње, да већина гледаоца код нас састоји се из простог грађанства, који жедне за својим, — ма оно одмах и просто било; а нама је овде више стало да се позориште омили маси народа — него до више вештине. Гајити вишу вештину, друга су места позвана.

Једина је срећа и за све прошло утеха, што су нам глумци и глумице прави вештаци и вештакиње, те су тако знали и из најнезгоднијег и најнезнатнијег комада увек нешто створити, што ако и није у највећој мери публику задовољило, опет зато морао је сваки казати, да су комади и појединe улоге добро одигране — а то је за позоришно друштво и највише. *Па тако и странци сад имаду добар појам о нашем народном позоришту,* те не могу довољно да се нафале ваљаности и честитости овога. За чега хвалу заслужују колико свиколицина чланови нашег народног позоришта, толико исто и честити управитељ истога г. Тона Хаџић.

Приметити ми је овде још само то, да у певању наше народно позориште рамље, и то од како је наш врсни Србин А. Максимовић умрио; сасвим занемарени и запуштени стоје гласови појединих чланова нар. позоришта, те тако неје се ни чудити, што више реди велика дисхармонија влада у певању нашег нар. позоришта, нити се певање и појање међу члановима у склад довести може. А то двоје, душа је нашега народа и позоришта.

Кад сам дакле код певања, ваља ми напоменути и једну изврсну силу што суделује код нашег народног позоришта, а то је госпођица Љубица Зорићева. Ова гђца поседује особити природан дар за певање али се бојати, да тако не усавршен и неизображен пропадне и изгуби се као и много друго благо, што се појави, али га фришко нестане јер се људи око опстанка и унапређења његовог нестарају у оној мери и онако, како то важност ствари и потреба свеколиког интереса иште и заштева. Колико имамо певачки дружина, колико сваковрсних заклада, колико ваљани и честити родољуба, да се сви сложно и својски заузму, без сумње да би могли исту госпођицу у певању на једном вишем заводу — конзерваторијуму — изобразити, а то би на част и корист како срп. позоришта, тако и српског народа и српске музе служило.

Из банацке крајине. У 57 броју овог штованог листа, изиђе отпис његове преузвишености госп. адм: Грујића у ком се позивају сви они учитељи (куда? У) који немају по §.§ 65. и 59, довољно спреме за учутељски рад. То ме је и побудило узети перо у руке да рекнем коју јавно у атар школе и њеног напретка. Од неколико година овамо напред опажа се да је велика оскудица на учитељима. Из сомборске препарандије излазе годишње највише до 20 спремљених младића — е то је тако мали број, да је јагма на учитељима у опште а особито сомборским; (то сведочи и у броју 60. овог листа расписани панчевачки стечај) а и многа места остају непопуњена те се крпари и слепари, узима се мако за учитеља, те тиме омаловажава и убија ауторитет учитељски.

Шта је томе узрок, те се слабо који одаје на учитељство, већ је толико пута речено; па још сад ако оно стоји што је школски савет издао, да се онај учитељ који на шестонедељни практични течај у Сомбор не дође, отпустити има; (види наредбу школског савета у 5. броју „Учитеља)“ онда ће многе наше школе затворене бити или ће срезке власти у договору са комуналним надзорницима школе, намештати своје органе, па ћемо од једног зла начинити два.

Зато би сва браћа учитељи требали што пре да се одзову учитељима шајкашког збора па да придруже своје петиције њиховима захтевима и што пре школском савету пошљу, како би се § 65. „школске уредбе“ одложио а на основу § 59. издала сведоџба свима оним учитељима који су оном лане у Сомбору учитељски испит с добрим и довољним успехом положили. Тим би се одклонило оно зло што прети нашим школама и учитељству. Питање је колико ће учитеља доћи на шестонедељни течај у Сомбор код оваке оскудице и сиромаштва, куд ће пре с оно мало платице — ретко ком учитељу излази месечина преко 25 фор. па можел' он са 25 фор. изићи у Сомбору на крај? а шта ће жени и деци код куће оставити. —

Из овог се јавно види да ће мало њи доћи у Сомбор; ономлане беше до 260 њих а сад?! идемо да видимо. Они који су и дошли на тај шестонедељни течај неће много успети, ако им се непруже и непрепоруче ваљане шк. књиге да ји код куће проучавају — а и ретко који да има све новије школске књиге, јер су већином у Србији изишле, па многа браћа учитељи и незнају које су те књиге; боље би било да је школски савет препоручио те и друге стручне књиге учитељима да се њима изображавају, а не оне учитеље који су скоро цео свој живот школи и школској настави посветили да отпусти ако у Сомбор недођу.

Сва она браћа учитељи, који су у Сомбор дошли нека положе труда и покажу да нису бадава учитељствовали који 5—10 и више година ма они Димићевци и Чобићевци били, јер између њих познајем ја доста ваљане и вредне учитеље, то су шајкашки учитељи толико пута посведочили, где су скоро чисто такови, ено су основали и учитељску књижницу.

Зато браћо сложно на рад; од човека се ништа није отело, истина да ће вас скупо та сведоџба стати, ал после пријатна рада, слатко је отпочивати. Ја вам желим сретан успех, а наши главни учитељи учитељске школе г.г. Н. Ђ. Вукичевић и М. Петровић знаће вас као народне учитеље достојно уважити и оценити. **Један учитељ.**

(Ми пуштамо ово у лист јер не ради у питањима оваког значаја, запушавати уста интересованим странама, али примећавамо, да баш сам положај нашег учитељства у народу захтева мере, које је школски савет донеб. Учитељство само у првом реду мора војевати уз све пријатеље народне просвете против предрасуда и други пречага, које се испречише на пут, да му недаду успети се на ону висину, за којом се у интересу народне просвете тежи. То је смисао наредбе, која захтева, да довољно не спремљени учитељи морају ту оскудицу надокнадити, а „отпуст“ као казна има свога основа и места, јер ће се лако наћи и међу учитељима по који, коме је просвета споредија, а материјална еквистенција не само главна, него и једина, искључива циљ. У)

ТЕСТАМЕНАТ

† КАТАРИНЕ Д. ЈОВАНОВИЋКЕ,

(некадашње становнице пештанске а доцније илочке).

Осећајући, да сам на пристаништу свога живота а желећи по свом могућству од користи бити народу, пре него што богу душу своју предам, наређујем са својим имањем, док сам још при здравој свести и разуму, и изјављујем као моју последњу вољу ово:

1. Моје имање, којим сада наређујем, састоји се из једне хиљаде и девет стотина дуката цесарских, који се налазе у београдском кредитном заводу у Србији под каматом.

2. Од ових новаца остављам двеста и педесет дуката царских српском народном позоришту у Новом Саду, који ће се одмах после моје смрти издати позоришту.

3. Једну стотину и двадесет и пет дуката царских остављам на вишу српску девојачку школу, која ће се по одлуци српског народног сабора карловачког подићи у Новом Саду.

4. Осталу једну хиљаду пет стотина двадесет и пет дуката остављам као главницу, од које ће Васа Пелагић, некадашњи архимандрит у Босни, примати камату док год узживи и узради за опште народно благостање. Почеће пак примати ту камату одмах после моје смрти, и то редовно свака три месеца преко „Матице српске“ из оне банке или завода, где буде уложен тај новац. После смрти његове пак, нека се оснује препарандија за српске учитеље и учитељке у Босни, на које ће се издржавање камата од те главнице употребити. Али ова главница ради издржавања те препарандије моћи ће се тек онда у Босну пренети, кад се тамошњи православни народ ослободи и дотична препарандија подигне, донде пак остаће под руковањем „Српске Матице“ у Новом Саду, која ће за речену цел хранити главницу и прикупљати камату, и половину капиталисати, а другу половину употребити на препаранде у Босни, који ће тамо и учитељевати. Кад пак тамошњи народ буде ослобођен, онда ће се ова главница са прикупљеним интересом пренети у Босну и предати дотичној општини, где се оснује поменута препарандија, те ће иста општина у споразуму са „Српском Матицом“ употребити камате за издржавање препарандије.

5. Ова заклада нека буде под управом и контролом „српске Матице“ у Новом Саду, која може ту главницу из једног завода у други сигурнији пренети, који мора бити у Београду а под јемством тамошње државе.

6. За извршиоца овога завештаја одређујем „Српску Матицу“ у Новом Саду, која ће имати годишње педесет форинти а. вр. од камате главнице на трошак око руковања донде, докле главница остане под њеном управом.

7. Ово је моја одлучна слободна воља, да се са поменутом мојом имовином уради како овде изрекох. Ја сам се по својој маленој снази старала, колико је могуће да залечим ране српскога народа, где га највећма тиште а уздам се, да ће и други имућнији од мене, особито у босанском крају Српства и већом жртвом прискочити у помоћ своме народу, који друге помоћи и потпоре нема до од самог себе.

8. А поштовану „Српску Матицу“ умољавам, и као аманет препоручујем, да се свесрдно прими како извршења овога завештаја тако и руковања мога реченог имања за поменуте цели.

9. Уједно и то изјављујем, да су моја деца, која би имада каквог наследног права, потпуно намирена, по што је свако од њих свој део већ за живота мога примило, по чем сам ја њима и од очевине и од свог имања и преко њиховог законитог дела издала.

10. Овај се завештај у два равногласна изворна примерка издаје, и то један на сахрану код мене а други код „Српске Матице“ у Новом Саду.

Да сам ову последњу вољу од почетка па до краја при чистој свести и разуму прочитала, разумела и пред на то позваним и својеручно потписаним сведоцима својом руком потписала и својим печатом потврдила, изјављујем сво на ново, тиме завршујући ову своју последњу вољу.

У Новом Саду 12. (24.) јуна 1873.

(М. П.) **Катарина Јовановић** с. р.

Да је гђа Катарина удова Димитрија Јовановића из Илока, коју ми лично познајемо, пред нама као на то позваним и овде у исто време присутним сведоцима овај последњи завештај прочитала и при чистој свести и здравом разуму изјавивши, да се потпуно са њеном слободном вољом слаже, потписала својеручно и уз потпис и свој печат ударила, ми то потврђујемо својеручним потписима и својим печатом.

У Новом Саду 12. (24.) јуна 1873.

(М. П.) Максимовић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Др. Милан Јовановић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Стеван В. Поповић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Др. Лаза Костић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Петар Нинковић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Јован Бошковић као тест. сведок с. р.
(М. П.) Др. Стеван Павловић као тест. сведок с. р.

НОВИ САД, 1. јуна. Из Беле Цркве добисмо писмо без потписа имена чијег, но само означено са „изборници белоцркванске црк. општине“ — у коме се јавља, да је бирање изборника, (који ће бирати саборског посланика) већ 26. маја довршено; даље се захтева од нас да *ми* означимо за белоцркванski срез кандидата посланичког.

Како незнамо ко нам је то писао, јер неможемо без познавања дописника ни контролисти ни веровати ништа, то на овај захтев неможемо ни рефлектовати. Од своје стране можемо само толико рећи, да је, — као што је у овоме листу већ било досад разложено — остављено конференцијама изборни срезова, да означују и истичу себи кандидата, што се особе тиче, а народној слободоумној странци стало је свуда само до тога, да дођу на сабор људи у којима је јамство да „неће радити ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога великога“, а то ће рећи: који ће се једино држати начела слободоумне српске народне странке, дакле радити у атар народа. Ми имамо из више места тога изборнога среза извештаја, да се жели остати при бившем посланику тога среза на прошлом преображенском сабору и невидимо разлога, из кога би чланови народне странке у том срезу, преко њега тражили друго лице.

— Из Панчева јавише нам пријатељи брзојавом, да су у епархији вршачкој свуда истакнути за кандидате посланичке она иста лица, која су прошлог сабора била изабрана за посланике; једини изузетак учињен је у Ковинском срезу, где је на место бившег, како се вели, „на нарочиту жељу Ковинаца“ постављен за кадидата *Јоца Дестинић.*

— Из Илока добисмо такође брзојавну вест, де су тамо већ изабрани изборници општине, који ће бирати посланика за сабор. Изабрани су: председни црк. општине Марковић, судац, и Паја Арсенић. Ови ће гласати за дра. Јовановића, који је и прошлог пута био њихов посланик.

— О трпињском пароху Миковићу јављају нам да не кортешује у ствари конгреског избора толико из сопствене побуде у корист реакције, колико по налогу и жељи администратора патријаршије Никанора, коме је због млоги други користи, које вуче из даљског властелинства обвезан још и за неки 80 мерова жита и 10 мерова проје, што му их „сиромаху“ Никанор лане почетком месеца октобра дарова.

Е, Исав син Исаковљев продао је *своје право* за чинију сочива; онда није чудо, што има људи који радом својим продају право *народно*, за толике мерове жита, и за друга блага!

— Из будимског изборног среза јављају, да ће тамо бити избор посланика 11 јуна. Народни кандидати су: Пера Лупа и Мађаревић свештеник. Истичу се још и познати прото Миликшић и Игњатовић. Што се Миликшић истиче, њега као старог реакционара разумемо; ал' зар је и Игњатовић на томе путу?

НОВИ САД 1. јуна. Данас је била редовна седница епархијског администст. одбора у Н. Саду под председништвом администратора епархије у присуству чланова: Ђорђа Новића, пароха Петра Марковића, Свет. Милотића, Стевана Павловића, Стевана Јефтића, пароха Петра Григоријевића, и актуара. Међу првим предметима било је одређење дана за избор конгрески посланика у епархији. Одређен је за изборе у срезовима 23. јуни, т. ј. недељу дана пре отварања конгреса, а за вароши Н. Сад и Сомбор сутра дан, 24. јуни, Иваньдан. Председник је реферисао министарску одлуку у погледу обновљења црквени обштина у Н. Саду и Жабљу, и шта је услед тога наредио. На то буде једногласно закључено, увести у записник, да одбор сматра у томе, што је министарство обилажењем административног одбора одпределило такође орган и начин обновлења речени обштина, прекорачење делокруга државне власти, и повреду српске црквено-народне автономије у обште, права пак административног одбора, као надлежне епархијске власти особено, и да се због тога, као и у обште због повреда црквено-народне автономије, и права овог административног одбора учињено распустом бивши црквени представништва у Н. Саду и Жабљу, и наринуђем други црквени органа, и са обилажењем надлежног епархијског органа, конгресу поднесе жалба, са молбом, да конгрес нађе лека за предупређење подобни повреда автономије цркве, и права и њени органа.

Председник изнесе на претрес извештај жабаљског проте о обављеном обновљењу црквене обштине у Жабљу. Премда прота није предложио уништење акта, то је ипак одбор по самом стању ствари решио једногласно: да се акт избора тога уништава због тога, што списак бирача није 8. дана остављен био, да се списак бирача загледати, и ново уписивање, или рекламисање бирача извести може. Како је даље примећено, да је том приликом политична власт са сережанима мешала се на начин, који је ван граница политичног надзорног права, то ће прота председника одбора упутити, да без нужде и датога повода не употребљује оружане органе. на уштрб слободе бирања. — Старош-овска обштина иште одобрење уговора због грађења торња, на који је иста 1000 фор. предујма дала, и то 500 ф. после тога, кад је добила била налог, да радњу јавном лицитацијом изда. Ова се молба одбија, и обштина упућује, да изврши пређашњи налог у погледу јавне лицитације. Било је још неки мањи предмета, о којима други пут.

= *(Скупштина новосадског српског кола)* биће данас у недељу после подне у 3 часа, у дворани српске читаонице *ка житној пијаци.*

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Бечкерек 1. јуна. — Против конзисторијалног решења због распуста овд. обштине поднешен је митрополитском савету рекурс; конзисторија је опет од своје стране поднела рекурс министру који је одбачен; услед тога избор посланика одгођен.

Зар Цветић тако чува автономију свога народа?

НОВИЈЕ.

Цариград. Српски кнез Милан написао је својом руком и послао писмо великом везиру, у ком му за благонаклон дочек, и зато, што је за време целог путовања био предметом особитих обзира, топлу благодарност изриче.

Београд. По добивеним гласовима из Београда, испало је влади српској за руком, те је у Лондону на хипотеку зајам учинила под врло повољним условима.

ПРИПОСЛАНО.*)

читајућој публици „Заставе.“

У прилогу 62. броја Заставе некакав Зубан из Карловаца није имао преча посла већ и моје име наспоменуо, али људима карактера Зубановог неналазим за вредно одговарати. Читајућој публици „Заставе“ велим: о мени у изјави речено није ни речи истина. Ко неверује ено му штедионице срем. карловачке па нека својим — али само својим очима верује.

У Карловци 31. маја 1874. ИЛИЈА ПАВЛОВИЋ.

*) За ствари под овом рубриком не одговара Уред.

ПРИЛОЗИ СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ.

1.) Г. Пера Борић учитељ у Каменици послао је месечне прилоге за април о. г. (као други месец.) Приложници су: Г. Г. Божидар Радивојевић капетан 1 ф.; Ђорђе Мирковић 1 ф.; Тоша Савић 30 н.; Јован Димитријевић 30 н.; Јевта Сланкаменац 20 н.; гђа Анка Новићка 50 н.; свега 3 ф. 50 н. а. вр.

2.) Г. Јосим Девић правнику Загребу, скупио је у Крстићи (округу слуњском) 5 фор. прилога. Имена приложника су ово: Гђа Анка Ћуић 1 ф.; гђца Маца Гредељ 50 н.; г. Јован Девић општ. бележник 1 ф.; г. Михаило Гредељ парох 50 н.; г. Ђуро Поповић надпоручник 20 н; гђа. Стана Девића 25 н.; гђа Анђелија Новковића 30 н.; г. Миле Мартиновић Бебо изп. наредник 30 н.; Емануел Живковић учитељ 25 н.; Петар Ромчевић учитељ 20 н.; Јосим Девић правник и скупљач 50 н.; свега 5 фор. а вр.

3.) Г. Мита Марковић чизмар и скупљач прилога у Шиду, послао је 11 фор. 60 н. а. вр. као обећане прилоге за месец април о. г.

Осим већ обнародованих прилагача Шићана, који су се обвезали месечно извесну своту прилагати, има и два нова, и то: Лазар Георгијевић (20 н. месечно) за март и април 40 н.; и Јован Стојачић (месечно 10 н.) за март и април 20. н.; свега 60. новч. нових прилога.

4.) Добровољни прилози скупљени на вечерњој забави код Младена Максимовића у Новом Саду, у износу 31 фор. Приложили су: В. Ј. Поповић 2 ф.; Ђ. Јовановић 2 ф.; М. Максимовић 2 ф.; Б. Ковачевић 2 ф.; М. Вујичић 2 ф.; С. Димитријевић 2 ф.; М. Кода 2 ф.; Л. Шварц 2 ф.; Ј. Шварц 2 ф.; гђа Ј. Натошевићка 2 ф.; Ј. Грујић 2 ф.; К. Стефановић. 5 ф.. М. Димитријевић 2 ф.; Дитрихштајн 2 ф. — Свега 31 фор. а. вр;

5.) Г. Корнел Јовановић у Н. Саду предао је прилог од 10 фор., што га је приложила једна госпођа на каси, која није хтела да каже своје име; и прилог Јосе Обрадовића из Вршца од 7. фор.; свега 17 фор. а. вр.

6.) Местни одбор за скупљање сталних прилога у Новом Саду скупио је накнадно још 16 фор. 30. н. прилога, и то од ових приложника:

а.) По 12 ф. годишње: Јован Матић адвокат и платио 3 ф.,

б.) По 8 ф. годишње: Стеван Јеленић и положио 2 фор.;

в.) По 6 фор. годишње: Ј. Ђ. Грујић и платио 1 ф. 50 н.;

г.) По 4 фр. годишње: Штанцика Јовановић и платио 1 ф.; Бранко Николић 1 ф.; Владан Арсенијевић 1 ф.; Аца Ј. Поповић брзојавник 1 ф.; Гр. Барусковић 1 ф.; Стеван Лекић 1 ф.; Бранко Берић 1 ф.; Арон Поповић 1 ф.;

д.) По 3 ф. 60 н. годишње: Глиша Милиновић и платио 1 ф. 80.; а. вр.; — свега сад уплаћено 16 ф. 30 н.

И тако износе обвезани прилози из Новога Сада заједно са пре обнародованим заједно, од 178 приложника у свему 1095 фор. 80 н. а. вр. на годину, од чега је уплаћено свега 410 фор. 75. н.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује своју најтоплију благодарност,

Управа срп. нар. позоришта

Начеоник:

САВА ПЕТРОВИЋ с. р. тајник. СТЕВАН ВРАНОВАЧКИ с. р.

Из Сомбора добисмо подужи опис о одзиву Сомбораца на позив позоришног одбора на прилагање на народно позориште. Како тај опис због други пречи ствари неможемо у целини саопштити, то овде саопштавамо само имена прилагача. То су:

Сима Бикар 5 ф. Јустин Коњовић 5 ф. Гедан Леовић 5 ф. Милан Бирвалски 5 ф. Аркадија Николић 5 ф. Коста Радуловић 5 ф. Стеван Лалошевић 5 ф. Јован Јерасовић 5 ф. Петар Бикар 5 ф. Миша Костић 2 ф. Ђура Кировић 3 ф. Јосиф Коњовић 1 ф. Никола Бугарски 1 ф. Ст. Вујић 1 ф. Мата Поштић 1 ф. 10 н. Стеван Мороквашић 1 ф. Никола Лугумерски 1 ф. Стева Стојшич 1 ф. Ника Грујић 1 ф.

ПОНОВЉЕН ПОЗИВ
У ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
„ЗАДРУГЕ ЗА СРПСКУ НАР. ШТАМПАРИЈУ.“

Пошто се у скупштиину задруге за српску народну штампарију која је за данашњи дан била сазвана, није искупио толики број чланова, колики је по основним правилима задруге за донашање правоваљаних одлука прописан, то се у смислу §. 20. основних правила сазива за **недељу 16. (28.) јуна о. г. у 3 сата после подне у дворани „Матице српске“** нова скупштина у којој ће присутни чланови без икаква даља обзира правоваљано решавати о свима предметима, који су први пут били на дневни ред стављени.

Ред предмета је овај:

1. Оверење присутних чланова.
2. Избор бележника скупштинског.
3. Примање нових чланова.
4. Извештај о измени основних правила.
5. Извештај о радњи и о рачунима.
6. Избор одбора за прегледање рачуна.
7. Предлог одбора у погледу оних чланова, који нису пре две године уплатили 20 фор. од друге половине улога.
8. Допуна једне трећине управног одбора.
9. Поједини предлози.
10. Избор одбора за оверење записника скупштинског.

Из одборске седнице задруге за српску народну штампарију држане у Новоме Саду, 26. маја (7. јуна) 1874.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

„ГЛАС НАРОДА“
БРОЈ 22.

донео је ове чланке: 1. Доситеје Обрадовић (са сликом). 2. Заблуде и празноверице у нашим пословицама (наставак). — 3. Човек мења и савлађује природу (свршетак.) — 4. О купању (наставак.) — 5. Ластићи: Шта бива по свету (наши крајеви). Различности. Књижевна вест. Одговори администрације. Оглас.

ЖИВОТ ИСУСОВ
ОД ЕРНЕСТА РЕНАНА.

Забрана, која је за Србију за ону књигу до сада постојала дигнута је. Ми с тога препоручујемо ово дело особитој пажњи читалачке публике у Србији. Цена је књизи 1 ф. а па финој артији 1 ф. 50 н. Ко 10 књига поручи добија 1 на дар. У Београду се добија књига у књижари главној и књижари В. Валожића. КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА у Панчеву.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БУДИМ-ПЕШТА 29. маја. Поред свега тога што су се млинари узтезали нешто рану куповати, ипак је у пшенице стара цена остала, што су је мало пудили. Промети, то је око 35.000 цол-центи.

Кукуруз за готово, цол-цента по 4 ф. 80 н.

Зоб за готово, меров од 50 фун. 2 ф. 92 н по нов.

Узанц-пшеница за септембар-октобар за новац 6 ф. 62 н по нов., роба 6 ф. 65 нов.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једну упражњену парохију вршачку.

Проситељи имају своје по законским прописима инструиране молбенице за шест недеља од дана трећег уврштења овог стечаја у јавним листовима, на консисторију вршачку управити.

Из седнице консисторијалне у Вршцу 14. маја 1874. држане.

2—3 КОНСИСТОРИЈА ВРШАЧКА.

СТЕЧАЈ.

У новоустановљеном III. и IV. разреду женске школе а евентуално у мушкој школи у Земуну отвара се стечај на два учитељска места. Плата је сваког учитеља год. 500 ф. и стапарина 100 ф. уз дужности обележене у уредби за српске народне школе, дужан је учитељ у цркви појати, а учитељ у мушкој школи и своје ђаке црквеном појању учити.

Компетенти нека молбенице са сведоџбама у смислу § 58 поменуте уредбе до 15. Јула о. г. подписаној општини пошаљу.

У Земуну 20. Маја 1844.

3—3 СРПСКА ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНА ОПШТИНА.

НАТЕЧАЈ.

Српска православно-црквена општина Старо-Бечејска намерна је подићи школску зграду од једног спрата, која би се имала састојати из 6 дворана за предавање, које имају по простору, школским законом одређеном броју деце одговарати; даље, из једне велике дворане за ђимнастику, школске свечаности, и држање скупштинских и одборских седница. из собе за школску и учитељску библиотеку, и из стана за послужитеља. — Зграда ће ова сасвим слободно на празном плацу 29 хвати ширине, и дваред толике дужине стајати, тако, да свуда около слободан пролаз буде.

Стручни вештаци овим се позивају, да план за такву зграду кроз 6 недеља дана општини поднесу које ће општина наградити, и то први, који се усвоји са 200 фор. а други за њим са 100 ф. а. вр. —

Из ванредне главне скупштине српске православно — црквене општине Старо-Бечејске држане (21 маја) 2. Јуна 1874. г.

СТЕВАН ШЕКИЋ, перовођа, 1—2 ЂОРЂЕ ЈОВАНОВИЋ председник,

НА ЗНАЊЕ.

Одговарајући жељи п. н. публике, и на позив моји пријатеља, саобштавам, да сам моју винарску радњу тако удесио, да се може поврај бутелија и у својим флашама **у подне од 11 до 1. сата, а у вече од 6—8 сати од ½ сатљика па до највеће мере, т. ј. у флашама и бурадима добити.** Како ми је вино чисто и непокварено, надам се многобројном потраживању од стране велеуважене публике.

На страну се свака наручбина радо обавља.

С поштовањем

3— ПЕТАР ИЛИЋ.

ОБЈАВА.

Од стране црквено-школске општине Омољичке, да је се на знање, да ће се 9. јула по старом календару о. г. у девет сати пре подне у школској дворани због покривања — цркве плехом држати — minuendo јавна дражба. Ближа условија могу се код председника црк. школ. општине видети.

Из седнице црк. школске општине држане у Омољици 21. маја 1874.

НИКА МАКСИМОВИЋ перовођа, 1—3 ЈОВАН ПОПОВИЋ црк. оп. председник,

СТЕЧАЈ.

На упражњена парохиска места у Дечу и Огару овим се стечај расписује.

Проситељи имају своје нужним сведочбама снабдевене молбенице за 4 недеље, рачунајући од дана првог уврштења расписа овог, овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 23. маја 1874.

2—3 КОНЗИС. АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ОБЈАВА.

Овим се п. н. деоничарима новосадске штедионице до знања ставља, да ће се **21. јуна п. р. у 9 сати пре подне** у кући винске задруге држати

ВАНРЕДНА ГЛАВНА СКУПШТИНА.

ПРЕДМЕТИ ВЕЋАЊА БИЋЕ:

Претресање донешених исправака и допуне правила заводних.

Ко од п. н. деоничара жели своје право на овој скупштини употребити, има до **15. јуна по. рим.** у писарни управе завода до 12. сахата пре подне заменути своју деоницу — према овластници за гласање —

Нови Сад 10. маја п. р. 1874.

ТЕОДОР ХИРШ, председник

3—3

РАЗНЕ ДРВЕНАРИЈЕ

оферирају доле подписани, по следећим ценама:

100 ком.	црни вила славонски	17 ф.
100 „	„ „ пештански	18 „
100 „	црвени вила пештански	20 „
100 „	житни лопата	26 „
100 „	лебњи „	42 „
100 „	колица	125 „
100 „	косишта	30 „

У Новоме Саду 1. јуна 1874.

БРАЋА М. ПОПОВИЋ, код „црвене руже“.

1—4

ОБЈАВА ЗА СРЕЋУ.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК ОД 360.000 МАРКИ У НОВОЈ НЕМАЧКОЈ ДРЖАВНОЈ ВРЕДНОСТИ.

За добитак јамчи држава.

Позив на саучешће на лутрију, за коју држава јамчи, и на којој се сигурно преко 5 милијона 900.000 марки добити морају.

Добитци ове користне новчане лутрије, која по плану само 76.500 лозова има ови су: и то 1 добит евент. 360.090 марки у новој немачкој вредности или 120.000 талира Pr. Crt. специјал, Mark Crt. 200.000, 100.000, 75.000, 50.000, 40.000. 2 пут 30.000, 25.000, 3 пут 20.000, 3 пут 15.000, 5 пута 12.000, 13 пути 10.000, 11 пути 8000, 11 пути 6000, 28 пути 5000, 2 пут 4000, 56 пути 3000, 152 пута 2000, 369 пути 1500, 1200 и 1000, 910 пути 500, 300 и 200, 17708 пути 110 и 100, 20322 пути 50, 40, 20, 15, 10 и 5 марки; извлачење ће за неколико месеци у 7 одељака сигурно докончано бити.

Прво вучење (Ziehung) је званично 17. и 18. јуна т. г. заказано: цео оригинални лоз стаје само 3 фор. половина 1 ф. 50 н., а четвртина орг. лоза 75 н. Исти се лозови (а не забрањене промесе) који су од државе гарантовани, шаљу и у најудаљеније пределе, само се новци унапред или по франкиратој упутници или што је још боље у рекомандованом писму послати морају.

Сваки саучестник добија од мене уз оригинални лоз још и оригинални план са државним грбом бадава, а после вучења одма добија званичну листу од вучења (Ziehunsliste).

Исплату и шиљање добивеног новца отправљам ја сам директно на дотичне брзо и под најстрожијом дискрецијом.

Обратити се ваља дакле с налози на

Samuel Heckscher sen.

6—6 Banguier-Wechsel Comptoar in Hamburg.

Новоотворена мануфактурна трговина
Д. РАДИВОЈЕВИЋА
у Новом Бечеју

треба доброг помоћника који је вешт продавац и може концем јунија п. р. ступити. 2—3

Који разуме мађарски језик има првенство.

ДЕОНИЧКИ КАПИТАЛ ОД СЕДАМ МИЛИОНА ФОРИНАТА!
ПРВА ЧЕШКА
ОПШТА ОСИГУРАВАЈУЋА БАНКА У ПРАГУ

подигла је за Угарску и покрајине јој филијалу у Пешти

и осигурава против туче под веома пробитачним условима.

Премије се уплаћују или осигурању или на меницу која је 30. септембра т. г. платежна.

Осим тога осигурава банка против ватре, од леда, живота човечијег и подиже међусобно наследство.

Наш је принцип: **солидитет и брзина у сваком погледу. Штета ће се таки и праведно ликвидовати.**

Кад странке желе ми ћемо полице и на српском језику издавати, и са нашим српским отправцима српски ћемо дописивати.

Понуде наши заступници свуда по читавој домовини примају.

За Нови Сад и околину заступа нас г. **Петар Илић,** на кога најпоузданије упућујемо свакога, ко би се хтео користити пробитцима, које ово друштво поседницима пружа. 3—3

Прва чешка општа осигур. банка.

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију“

Српска народна задружна штампарија.